

Handläggare

Yvonne Fors

KK-stiftelsen remissvar på Betänkande av utredningen *Innovation som drivkraft – från forskning till nytta (SOU 2020:59)*

Sammanfattning av KK-stiftelsens synpunkter

Ansvar för nyttiggörandet och dess stödstrukturer ska utgå från lärosätets ledning. Det ansvar innebär att skapa ett professionellt stöd för nyttiggörande så att forskande och undervisande personal bättre klarar av att hantera nyttiggörande i externa relationer inom sin verksamhet. I syfte att uppnå detta lämnas nedanstående synpunkter. Dessa synpunkter utgår från en bred definition av begreppet nyttiggörande som, utöver kommersialisering och entreprenörskap, även omfattar exempelvis processer, modeller, metoder, tjänster, produkter och infrastruktur, pedagogik och kompetensutveckling.

- KK-stiftelsens *välkomnar* en utökning av begreppet nyttiggörande så att stödet möjliggörs för all verksamhet vid lärosätena (6.1), såväl inom utbildning, forskning och samverkan som inom alla ämnesområden.
- Innovationsstödstrukturerna bör utgå från lärosätenas kärnverksamhet. Holdingbolag och innovationskontor behöver knytas närmare lärosätena så att ledning och styrelse ges möjlighet att ta ansvar för nyttiggörandet. Alla lärosäten bör ges möjlighet att inrätta holdingbolag och innovationskontor.
- KK-stiftelsen *stödjer inte* förslaget om tematiska satsningar inom vissa områden (7.4).
- KK-stiftelsen *välkomnar* förslaget om att lärosätena ska bedriva ett mer strategiskt arbete om immateriella tillgångar (8.1).
- KK-stiftelsen *stödjer inte* förslaget om inrättandet av ett internationellt centrum för entreprenörskap (8.2).
- KK-stiftelsen *instämmer* i slutsatsen att forskningsfinansiärer kan ha en normerande effekt på lärosätenas agerande i vissa frågor (8.5.1). Stiftelsen vill lyfta att det därmed tillkommer ett ansvar att också tydligt bidra till nyttiggörande.
- KK-stiftelsen kommer att fortsätta arbetet med att utveckla verksamheten inom samproduktion och nyttiggörande, och välkomnar alla samarbeten och erfarenhetsutbyten i frågorna.

Inledning

KK-stiftelsen delar flera av de synpunkter, slutsatser och förslag som utredningen presenterar. Flera av förslagen kring nyttiggörande av lärosätenas samlade verksamhet ligger nära KK-stiftelsens uppdrag, verksamhet och kompetensområde. KK-stiftelsen välkomnar alla initiativ till samverkan för ökat nyttiggörande av fler av lärosätenas samtliga aktiviteter. Detta förutsatt att ansvaret för nyttiggörandet utgår från ledningen vid respektive lärosäte. Lärosätetsledningen ska stödja upphovspersonerna för den kunskap och erfarenhet som ska nyttiggöras, nämligen den

forskande och undervisande personalen vid lärosätena. Genom att lyfta ett urval av förslag vill KK-stiftelsen särskilt styrka följande avsnitt och synpunkter ur utredningen.

5.1 Analys av dagens ordning

5.1.1 Stödet uppvisar brister i ändamålsenlighet och effektivitet

Utredningens uppdrag är att dra slutsatser kring huruvida dagens ordning med holdingbolag och innovationskontor är ett effektivt och ändamålsenligt sätt att stödja arbete med innovation, kommersialisering och annat nyttiggörande av kunskap vid lärosätena. Utredningen konstaterar att detta är svårbedömt då jämförande underlag saknas för att kunna göra en behovsanalys (s. 138).

KK-stiftelsen instämmer med denna slutsats. En viktig orsak till svårigheten att göra en jämförande analys av effektivitet, ändamålsenlighet och utvecklingsbehov är att vedertagna indikatorer för nyttiggörande saknas eller är otillräckliga. Inom universitets- och högskolesektorn har det sedan länge identifierats ett tydligt behov av indikatorer för såväl samverkan som nyttiggörande på både nationell och internationell nivå.

Med särskild insikt i organisationsstrukturen hos lärosäten med så kallade KK-miljöer (s. 206) vill KK-stiftelsen lyfta fram ett par viktiga erfarenheter. Ett framgångsrikt innovationsstöd bör utgå från det enskilda lärosätets behov. Vidare bör ansvaret för innovationsstödet stödstruktur tydligt förläggas till lärosätets ledning. Oavsett formerna för innovationsstödet behöver detta kopplas nära till kärnverksamheten för att bli ändamålsenligt och möjligt att utvärdera.

Skillnad i kompetens mellan landets högskolor

Utredningen konstaterar att oavsett förekomst av innovationskontor har lärosäten med KK-miljöer fått stöd i arbetet att "fokusera sin verksamhet och bygga nyttiggörandekapacitet både knuten till dessa miljöer, men även i viss mån till högskolan i sig." (s. 131).

Enligt KK-stiftelsens erfarenhet är en viktig förutsättning för utvecklandet av en stark KK-miljö (inom forskning, utbildning och samverkan) att lärosätets ledning tydligt visar ett strategiskt och långsiktigt engagemang. På samma sätt bör därför ansvaret för nyttiggörande även ägas av det enskilda lärosätets ledning.

6. Nyttiggörandebegreppets breddande

6.1.1 Nyttiggörande av kunskap från all verksamhet vid högskolorna

Utredningens förslag: I högskolornas uppgift ska det ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat och andra kunskaper tillkomna vid högskolan kommer till nytta.

KK-stiftelsen stödjer slutsatsen att lärosätenas samlade kunskap, jämte forskningsverksamhet tydligare ska rymmas inom begreppet nyttiggörande. För att möjliggöra detta i realiteten behövs rätt förutsättningar och mandat. Lärosätets ledning ska ansvara för strukturerna för nyttiggörande som ska stödja kärnverksamheten som utgörs av forskande, undervisande och samverkande personal vid de enskilda lärosätena.

KK-stiftelsen vill samtidigt understryka att gedigen samverkan inte är en linjär ansats utan innebär ett ömsesidigt samskapande mellan olika aktörer i det omgivande samhället samt olika verksamhets- och ämnesområden vid ett lärosäte.

Som utgångspunkt behöver den samverkan som redan pågår mellan olika aktörer inom lärosäten och andra samhällsbärande parter bättre synliggöras. Det skulle sin tur kunna bidra till att skapa en uppfattning om den flora av aktiviteter med potentiell relevans för nyttiggörande som idag finns vid olika lärosäten.

Därför välkomnar KK-stiftelsen förslaget till ett förtydligande av begreppet nyttiggörande som, utöver kommersialisering och entreprenörskap, även bör omfatta exempelvis processer, modeller, metoder, tjänster, produkter och infrastruktur samt inte minst pedagogik och kompetensutveckling. En större del av lärosätenas verksamhet blir därmed synliggjord utifrån sitt pågående eller potentiella bidrag till nyttiggörande.

6.2 Ansvar för nyttiggörandearbetet ska ligga på högskolans styrelse

Utredningens förslag: Högskolornas styrelse ska besluta 1. om de närmaste formerna för nyttiggörande, och 2. om övergripande frågor...

Enligt KK-stiftelsens uppfattning finns det inom lärosätena ett stort intresse och kompetens för nyttiggörandefrågor som bättre kan tas tillvara. Mer rättvisa villkor och förutsättningar mellan olika medarbetare och områden skulle sannolikt underlätta en ökad legitimitet och angelägenhet för nyttiggörande för fler aktörer vid fler lärosäten.

KKS: Lärosätet ska driva och ha övergripande ansvar för nyttiggörande

Nyttiggörande behöver synliggöras och få större relevans för fler aktörer inom lärosätena. Den övergripande innovationsfrämjande verksamheten är det främst lärosätesledningarnas ansvar att skapa struktur för. Ett tydligt ansvar och mandat hos lärosätesledningen för utformningen av lokala innovationsstödstrukturer bör underlätta skapandet av ett bredare engagemang och legitimitet för nyttiggörandefrågor inom en större del av lärosätet.

7.4 Genom tematiska satsningar kan Sverige kraftsamla

KK-stiftelsen stödjer inte förslaget med tematiska kraftsamlingar inom vissa områden. Stiftelsen ser en risk i att detta leder till ogynnsamt fokus på innovationskulturen inom redan kända områden, och därmed bidrar till en normerande och cementerande effekt. Detta skulle i så fall krocka med utredningens övergripande förslag till ett breddat nyttiggörandebegrepp.

Fokus bör istället läggas på hur olika stödsystem kan struktureras för att lyfta och synliggöra olika typer av innovativ verksamhet i bredare bemärkelse inom lärosätena inom alla ämnesområden.

8.1 Ett mer strategiskt arbete om immateriella tillgångar

KK-stiftelsen stödjer generellt förslagen i detta avsnitt, eftersom det skulle innebära bättre förutsättningar och mandat för lärosätesledningarna att stödja lärosätets kärnverksamhet i innovationsfrågor genom att bedriva ett mer strategiskt arbete om immateriella tillgångar.

8.2 Inrättande av ett nationellt center för entreprenörskap

Utredningens förslag: Ett nationellt centrum för entreprenörskap inrättas, som ges uppdraget att höja kunskapen om entreprenörskap vid svenska högskolor. Det nationella centret ska utlysas i konkurrens av Vinnova och måste delas mellan minst en högskola och en extern aktör.

KK-stiftelsen finner inte förslaget ändamålsenligt. Kunskap, intresse, idéer och för innovation finns redan vid flera lärosäten. Denna kunskap kommer bäst till nytta genom att spridas och operationaliseras, snarare än att konkurrensutsättas och centraliseras. I den innovationsstödstruktur (i form av innovationskontor och holdingbolag) som utredningen analyserat utgår nyttiggörande främst från kommersialisering. Både begrepp, strukturer och former för nyttiggörande behöver breddas och utgå från lärosätenas kärnverksamhet i bredare bemärkelse.

8.5.1 Forskningsrådets bidrag till nyttiggörande

Utredningens bedömning: Forskningsråden fyller en viktig funktion för ett ökat nyttiggörande av resultat från forskningsverksamhet vid högskolorna...

KK-stiftelsen instämmer i att forskningsråd och -stiftelser kan ha en normerande effekt på lärosätenas agerande i vissa frågor. Stiftelsens erfarenhet visar att även mindre signaler som exempelvis förändringar i utlysningstexter och extern kommunikation kan få relativt stort genomslag i inkomna ansökningar till stiftelsen.

Förnyade urvalsgrunder och större betoning på samverkan vid bedömning av vetenskaplig kvalitet och skicklighet, skulle sannolikt ha stor betydelse för en kulturförändring inom sektorn. Det innebär därmed också ett ansvar för finansierarna att olika former av nyttiggörande mellan akademi och omgivande samhälle synliggörs och får möjlighet att utvecklas.

Ett initiativ till att göra samverkan och nyttiggörande till ett tydligare kvalitetsbegrepp skulle förtjänstfullt kunna bidra till att skapa incitament för nyttiggörande och samverkan. Det skulle också kunna pådriva processen att ta fram förslag på såväl kvalitativa som kvantitativa kriterier och indikatorer för samverkan och nyttiggörande med legitimitet inom sektorn.

8.5.2 Uppdrag till forskningsråden för ökat nyttiggörande

Utredningens förslag 1: Forskningsråden ges i uppdrag att i samarbete med KK-stiftelsen, Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för miljöstrategisk forskning utveckla modeller för hur högskolornas förmåga att driva nyttiggörande i forskningsprojekt och vid högskolorna kan öka.

Utredningens innehåll samspelar nära med KK-stiftelsens uppdrag, verksamhet och kunskapsområde. Vi kommer att fortsätta arbetet med att utveckla dessa frågor. KK-stiftelsen välkomnar och ser fram emot att aktivt delta i samarbeten och erfarenhetsutbyte kring nyttiggörande och samproduktion.

Med vänlig hälsning
Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling

Elisabeth Nilsson
Styrelseordförande

Eva Schelin
Verkställande direktör